

UN GRAN ESCRIPTOR DEL SEGLE XX

El camí a Icària de Xavier Benguerel

RAMON BALASCH
és escriptor i periodista

Em demanen una aproximació a la reedició de les *Memòries (1905-1940)* que Xavier Benguerel va publicar el 1971, escrites en un any, quan en tenia 64 i ja en feia disset del seu retorn de l'exili de Xile a Catalunya, i m'ho demanen perquè saben que m'hi unia una profunda, indestructible admiració i amistat.

La seva veu, el seu alè

«Bon vent i barca nova»: van ser les darreres paraules amb què Xavier Benguerel donava per acabada el gener de 1988 la intrèpida aventura que havíem mantingut, plena de complicitats literàries i vitals. En aquell moment jo experimentava una defunció, semblant a les que ell esmenta a les primeres paraules de les *Memòries*: una de les «quatre o cinc defuncions més o menys absolutes». «Des d'un punt de vista metafísic, moral i literari (amén d'algun avortament insignificant), he passat per quatre o cinc autèntics naixements», havia escrit abans.

Benguerel havia nascut i mort diversos cops durant la guerra i l'exili; havia recuperat els dos fills petits a la frontera de mans del seu pare, havia embarcat cap a Xile, hi havia fundat uns laboratoris, li havia tocat la «polla» —que és com es diu la grossa de la loteria xilena—, havia pogut controlar el seu puixant negoci xilè des de Barcelona a partir del 1954, s'havia pogut lliurar inquiet però a ple confort a la construcció de la seva obra literària i a la resistència cultural antifranquista amb el Club dels Novel·listes i els innumerable beneficiaris de la seva generositat —com Josep Maria de Sa-

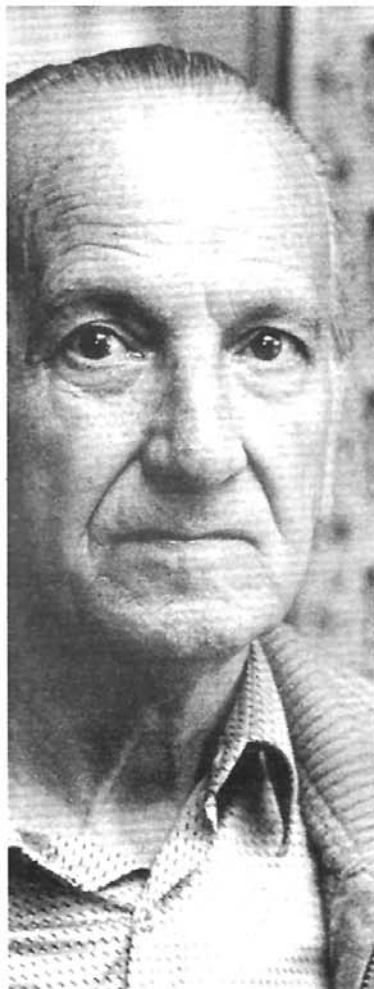
garra o Joan Oliver i, entre els editors, Joan Sales, Max Cahner o un servidor. Curiosament, fer fortuna a l'exili, com per art d'encantament, i encara més en vendre el negoci a una multinacional abans del fatídic 11 de setembre xilè, el va envoltar un estrany buit injustificable.

Des d'aquesta situació es va atansar a la família Lara i va assolir la glòria del primer i únic Premi Planeta escrit en català (no s'ha tolerat mai més), amb l'exaltació de l'utopisme dels seus anarquistes poblenovins ressuscitats a *Icària, Icària...* (1974), una metàfora molt descriptiva de la seva visió del món i d'ell mateix. I, malgrat tot, se sentia estranyament marginat.

Del seu, diguem-ne, sisè naixement, me'n sento responsable (no de la seva setena mort). Renaixement en forma de recuperació de la seva vocació «poètica» adolescent, basada en el seu bagatge a les Écoles Françaises de Barcelona —ell que era nét d'un suís de Neuchâtel— i en la seva connexió avantguardista amb Sebastià Sánchez-Juan i Salvat-Papasseit, que va donar com a fruit la versió íntegra de les *Faules* de La Fontaine i la parcial de *Les flors del mal* de Baudelaire. I aquestes paraules no són, no poden ser, no volen ser sinó molles de pa en el llarg camí cap a Icària, la utopia d'un patriota, que ell havia begut a les fonts més actives de l'anarquisme de la seva joventut. Com es pot resseguir també en la seva poesia completa, recollida en el seu feliç *Aniversari* (1987, número 100 de «Llibres del Mall», amb un estudi meu introductori).

El perfil polític

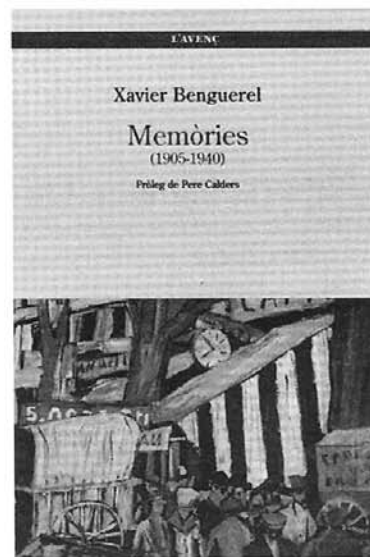
Benguerel, per raons previsibles, obvia la crònica política, però en un moment crucial fixa la seva posició de partida a favor d'aquella Acció Catalana, integrada per intel·lectuals com

FOTOTEC.CAT

Jaume Bofill i Mates/Guerau de Liost o Lluís Nicolau d'Olwer, que acabaria convertint-se en Acció Catalana Republicana. Diu així: «Jo havia votat Acció Catalana que, al meu entendre, solia guanyar-se la voluntat de les minories amb més lluc polític, però que no havia sabut arribar al «cor del poble». Tanmateix, l'èxit republicà ens seduï col·lectivament. Fet inusual al nostre país, la gent anava pels carrers embanderats amb el somriure als llavis i la satisfacció d'haver acudit a les urnes en una jornada electoral sense incidents ni tupinades. Tot s'anava endegant amb civisme exemplar...». «Sord als negres vaticinis de corbs i gralles, em vaig posar a treballar a semblança de la gran majoria, com si tot hagués de dependre exclusivament del meu esforç de cada dia.»

Va guanyar el Premi Planeta amb *Icària, Icària...* L'únic que s'ha concedit a una obra escrita en català

Memòries (1905-1940)
Xavier Benguerel
L'Avenç

L'Avenç acaba de reeditar les memòries de joventut de Xavier Benguerel, publicades per primera vegada el 1971 per l'editorial Alfaguara. En aquesta obra el mateix autor explica la seva vida amb els fets que li va tocar viure com ara l'impuls cultural del primer terç de segle, l'esperança de la República o el camí de l'exili.